

Benedetto Conforti

Mednarodno pravo

Fakulteta za družbene vede, Zbirka Mednarodni odnosi, Ljubljana 2005, str. 440, 5.800,00 SIT (ISBN: 961-235-199-6)

Prvič imamo v slovenskem jeziku celovit učbenik mednarodnega prava. To je pomembno. Najprej zato, ker vsebuje vse potrebno za razumevanje osnov tako žive in vedno obsežnejše snovi, in potem zato, ker bomo morali kot mlada država v lastnem jeziku ustvariti - napisati ali prevesti - temeljna dela z drugih področij mednarodnega prava: vojnega, kazenskega, diplomatsko-konzularnega, pomorskega, transportnega, pogodbenega prava, prava mednarodnih organizacij, zgodovine mednarodnega prava itd. To delajo s skupnimi močmi država, univerze, akademije in gospodarstvo, vendar šele takrat, ko za to začetijo potrebo in nič prej. Zanesenjaštvo posameznikov, ki so delali na izdaji tega odličnega učbenika, naj bo razumljeno predvsem kot spodbuda za izdajo novih - občnih in specialnih - učbenikov in monografij s tega področja.

Confortijev učbenik je najbolj razširjen v Italiji, doživel je šest izdaj in številne ponatise. Prva izdaja je iz leta 1974 in ta iz leta 2002. Kot akademski učitelj v Italiji in svetu ter sodnik Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu je učbenik oblikoval, dopolnjeval in izboljševal tri desetletja. Tako nastajajo dobri učbeniki. Napisan je v duhu italijanske tradicije, oprte na rimsko pravo, ki je od Alberica Gentilija (1552-1608) naprej vsako stoletje dala imena, mimo katerih ne more nobena zgodovina mednarodnega prava.

Conforti poudarja, da mednarodno pravo sledi spremembam v mednarodni skupnosti in jih tudi ustvarja. V mednarodni skupnosti, ki je vse bolj zapletena, je vedno več subjektov mednarodnega prava in mednarodnih odnosov. Vendar sprememb v mednarodni skupnosti ne smemo mešati s spremembami v mednarodnem pravu. Spremembe mednarodne ureditve - konec bipolarizma (1945-1990), razpad Sovjetske zveze, Jugoslavije, Češkoslovaške ter nastanek ali demokratizacija številnih držav - niso povzročile tudi revolucionarne spremembe v nastajanju pravnih norm in njihovih vsebin.

Za nas je posebna vrednost učbenika v tem, da vsebuje vse bistvene mednarodnopravne vidike geopolitičnih sprememb zadnjih desetletij v Evropi in svetu: vprašanja razpada, odcepitve, priključitve, združitve in priznanja držav; delitve aktive in pasive med novonastalimi državami; vprašanja diskontinuitete in sukcesije v pogodbah v primeru spremembe oblasti na nekem ozemlju in vzrokov za veljavnost in neveljavnosti mednarodnih sporazumov; načela *uti possidetis*, *tabula rasa*, *rebus sic stantibus*, *pacta sunt servanda* in *consuetudo est servanda*. Avtor obravnava pravo morja, polarnih območij, zračnega in vesoljskega prostora. Zaradi rasti nasilja v mednarodni skupnosti in pomena človeškega dostojanstva vseh ljudi sveta so pomembna poglavja o eroziji ti. izključne pristojnosti države v zvezi s človekovimi pravicami, o pregonu in kaznovanju za mednarodne zločine, o mučenjih in terorizmu. Glede razsodniške in posredniške vloge mednarodnega prava avtor posebno pozornost posveča tudi sodnim in diplomatskim sredstvom za mirno reševanje mednarodnih sporov.

Učbenik je pisan v tradiciji, ki se zaveda rastoče potrebe po združevanju mednarodnopravnih in mednarodnih družboslovnih znanj. Upravljanje mednarodne skupnosti zahteva interdisciplinarnost, kar pomeni, da bodo morali odločevalci za reševanje problemov povezati argumentativno moč vseh teoretičnih in praktičnih disciplin in oblikovati politike za reševanje problemov človeštva in sveta, ki so predvsem posledica dejavnosti človeka. Brišejo ali tudi rahljajo se meje med notranjim in zunanjim pravom, med nacionalnim in nadnacionalnim (npr. evropskim pravom) ter mednacionalnim pravom; na mednarodnem prizorišču je vedno več tistih, ki vplivajo na mednarodne odnose, bodisi da so bodisi da niso subjekti po mednarodnem pravu.

Conforti sicer spada med ti. klasične akademske in praktične mislece, ki razumejo dialektiko mednarodne skupnosti in njene potrebe z mednarodnopravnega zornega kota. Zato zanj najpomembnejša funkcija mednarodnega prava ostaja v prihodnosti ista kot doslej, to je urejanje odnosov med subjekti mednarodnega prava zaradi zagotavljanja svetovnega miru in razvoja v najširšem smislu. V tem smislu je mednarodno pravo tisti skupek pravnih norm, s katerimi se subjekti zavezujejo uporabiti instrumente, predvidene za odstranjevanje vsega, kar ogroža mednarodno varnost, ki je lahko samo kolektivna varnost. Mednarodno pravo je torej v najširšem smislu skupek norm, ki zagotavljajo kolektivno varnost celotnega človeštva na planetu Zemlja ter v kratkem tudi v vesolju. Mednarodno pravo se iz prava skupnosti držav postopno spreminja v pravo mednarodne skupnosti, ki jo ogrožajo gospodarske in socialne nevarnosti, vključno z revščino, nalezljivimi boleznimi in de-

gradacijo okolja; meddržavni konflikti; notranji konflikti, vključno z državljansko vojno, genocidom in drugimi večjimi zločini; jedrsko, kemično in biološko orožje; terorizem in mednarodni kriminal. Narava sedanjih in pričakovanih problemov je taka, da bo mednarodno pravo moralo *ipso facto* postati pravo trajnostnega razvoja za vse človeštvo in naravo. To je pravo, ki bo vzpostavilo sistem mednarodnega sodelovanja vseh delovalcev na mednarodnem prizorišču, izostrilo njihovo odgovornost in določilo sankcije ter mehanizme za reševanje vedno zapletenejših problemov. Upravljanje mednarodne skupnosti *de lege ferenda* zahteva poglobljanje klasične interdisciplinarnosti, kar pomeni, da je sodelovanje držav, mednarodnih organizacij, vseh vrst civilne družbe in posameznikov nujno za preživetje človeške civilizacije.

Ker je to prvi celovit učbenik s tega področja, se je bilo potrebno spopasti tudi s problemom slovenske terminologije, ki jo je bilo treba uskladiti in pri tem upoštevati celotno snov v učbeniku. Priznanje gre najprej prevajalcu Marjanu Sedmaku, pravniku in prevajalcu številnih strokovnih in znanstvenih del iz italijanščine, nemščine in angleščine. Za prevajanje temeljnih del je poleg strokovnega znanja potrebna tudi visoka osebna kultura. Zahvala gre tudi mag. mednarodnega prava Aleksandru Čičerovu z Ministrstva za zunanje zadeve, dr. Bojku Bučarju, profesorju mednarodnih odnosov, in Milanu Brglezu, mag. mednarodnega prava s Fakultete za družbene vede v Ljubljani.

Kljub pomembnim prizadevanjem slovenskih mednarodnih pravnikov v zadnjih šestih desetletjih še nismo dosegli terminološke trdnosti, jasnosti in doslednosti v slovenskem jeziku. Naj po-

novim, da bo to mogoče doseči z novimi temeljnimi deli v slovenskem jeziku – prevedenimi ali izvirnimi. Temu se morata posvetiti sedanja in prihodnja generacija. Ta prevod ponuja nekatere terminološke novosti, ki se bodo prijеле, če so dobre.

Jernej PIKALO

Timothy Garton Ash

Free World:

Penguin Books, London 2005, str. 336,
£ 8.99 (ISBN: 0-141-01681-7)

Oxfordski zgodovinar Timothy Garton Ash, eden najbolj natančnih popisovalcev dogajanja za bivšo železno zaveso, je napisal zanimivo in provokativno delo z naslovom *Free World* (Svobodni svet). V njem se je lotil obravnave odnosov med Evropo in Združenimi državami Amerike (ZDA) ali, gledano širše, odnosov med državami Zahoda in ostalim svetom.

Avtor izhaja iz teze, da so odnosi med Evropo in ZDA na prelomnici, ko se morajo države Zahoda odločiti, ali bodo med sabo sodelovale ali tekmovale. Garton Ash zagovarja tezo, da mora Zahod sodelovati med sabo v dobro celotnega človeštva, kajti samo Zahod je po njegovem mnenju s sodelovanjem v tem trenutku sposoben potegniti vlak razvoja človeštva naprej. ZDA in Evropa ne smeta biti tekmiči, ki bi se izčrpavali v medsebojnem boju, temveč zaveznici, ki sta v skupnih in ločenih zgodovinskih razvojih razvili podobne vrednote in ju danes, po Garton Ashevem mnenju, bolj ločijo predsodki kot pa resnične razlike.

Garton Ash začne analizo z zgodovinskim orisom vloge Velike Britanije pri transatlantskih odnosih. Prikazuje, kako je Velika Britanija, njena kultura, politika in posel, ter vsakodnevni človeški odnosi, razpeta med ZDA in Evropo in je pravzaprav termometer njunih odnosov (str. 29). Britanski ministrski predsedniki zato vedno lovijo ravnotežje med enimi in drugimi interesi. Ko je Tony Blair leta 1997 prevzel krmilo vlade, je z nekaj dejanji jasno pokazal, da za razliko od Churchillove brezpogojne navezave na ZDA in pogojne na Evropo, Britanija ne bo ostala otok v Evropi, ampak želi postati njena pomembna sila, vodilen dejavnik. Želel je graditi most med Evropo in ZDA, povzročil pa eno najhujših delitev v zgodovini Zahoda. Posredovanje koalicije vojska pod vodstvom ZDA v Iraku, ki se mu je pridružilo Združeno kraljestvo, je razklalo že tako razdeljeno evropsko politično javnost, ki se vse od konca hladne vojne ne čuti več dolžna plačevati uslug ameriškega »varovanja« pred napadom z Vzhoda. Nemški kancler Schroeder je kmalu po prvi izvolitvi zelo jasno pokazal, da ne misli nadaljevati politike svojega predhodnika Kohla in neselektivno podpirati dejanja zunanje politike ZDA, ne glede na to, kakšna že bodo.

Garton Ash naprej zelo podrobno analizira vzroke za delitev evropske politične scene na evrogauilliste (zagovornike, poenostavljeno rečeno, samostojne, močne Evrope) in evroatlanticiste (zagovornike močnejšega povezovanja z ZDA). Pokaže na nekaj dogodkov, tudi iz novejših zgodovine (npr. vstop desetih novih kandidatov pod močnim vplivom ZDA v EU), ki nakazujejo eno glavnih potez evropske politike, to je evropsko delitev po črti za ali proti vplivu